

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ
ГО «СПРАВА КОЛЬПІНГА В УКРАЇНІ»
■ **KOLPING**

МАТЕРІАЛИ
ІІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОСВІТИ
ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ
ЗІ СПЕКТРОМ АУТИСТИЧНИХ ПОРУШЕНЬ»

3 квітня 2019 року
Київ

Видавництво
Друкарня «Справи Кольпінга в Україні»
2019

Супрун М. О., Гладченко І. В. Пастирсько-соціальна допомога людям похилого віку із когнітивними порушеннями, як актуальна проблема сьогодення.....	49
Шульженко Д. І. Психологічні умови реалізації інклюзивної освіти учнів із інтелектуальними та аутистичними порушеннями.....	56
Піонтківська Г. С. Формування професійної компетентності студентів у аспекті роботи з дітьми з розладами аутистичного спектру.....	60
Афузова Г. В. Використання ава-терапії для корекції небажаної поведінки при розладах аутистичного спектру.....	64
Гаяш О. В. До питання про фактори успішної інклюзивної освіти дітей зі спектром аутистичних порушень.....	68
Герашенко С. І. Активізація мовлення в учнів молодших класів з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках української мови.....	72
Кляп М. І. Особистісні якості спеціального педагога у роботі з дітьми із спектром аутистичних порушень.....	76
Кравець Н. П. Дослідницький метод на уроках літератури у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями.....	81
Кузьмінська Є. О. Критерії оцінювання підготовки до опанування грамоти дітей з інтелектуальними порушеннями старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.....	85
Лопатинська Н. А. Нейропсихолінгвістичний підхід до діагностики стану комунікативно-мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку із розладами аутистичного спектру.....	88
Матющенко І. М. Соціалізація дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного навчання.....	93
Петровська І. Р. Особливості мотиваційної сфери жінок, що мають дітей з особливими потребами.....	98
Позднякова О. Л. Психокорекційна робота з батьками учнів із порушеннями розвитку як компонент виховної системи.....	102
Сайко Х. Я. Особливості емоційної сфери у дітей молодшого шкільного віку із аутизмом.....	105
Ханзерук Л. О. Дошкільники з інтелектуальними порушеннями в сучасному освітньому просторі.....	107
Хворова Г. М. Організація діяльності фахівців освітнього-реабілітаційного закладу у сприянні компетентному батьківству батьків дітей з аутизмом.....	111

Чеботарьова О. В. Професійно-трудове навчання школярів з порушеннями інтелектуального розвитку в сучасних умовах реформування освіти...116
Хіля А. В. Завдання асистента вчителя під час педагогічного супроводу учня з розладами спектру аутизму.....119
Глосівська О.Ю. Ефективність корекційно-педагогічної компетентності в процесі професійної перепідготовки вчителя загальноосвітнього закладу з інклюзивною формою навчання.....122
Бондар Н. В. Взаємодія зв'язного мовлення в учнів з інтелектуальними порушеннями старших класів з трудовим навчанням.....124
Івашура Н. С. Співпраця команди психолого-педагогічного супроводу з батьками дитини з особливими освітніми потребами.....128
Bystrov A. E. Overview of prevailing types of victimal behavior among adolescents in secondary and special schools.....131
Саламон О.Л., Психологічна допомога особам з порушеннями інтелектуального розвитку в парадигмі короткотермінової терапії зосередженої на рішенні.....136
Шульженко О. Є. Психологічна готовність фахівців до роботи з аутистичними дітьми.....139
Аль-Мраят О. Б. Поетапне формування графо-моторних навичок у дітей з аутистичними розладами.....143
Бушак О. О. Організація освітнього простору для розвитку життєвих навичок в інклюзивній дошкільній групі.....149
Дробіт Л. Р. Психологічні аспекти мотивації учіння дітей з розладами аутистичного спектру у світлі сучасних теорій мотивації.....151
Дрозд Л. В. Формування цілепокладання у підлітків з ООП як передумова їх успішної професійної соціалізації154
Качмарик В. Х. Особливості консультаційної роботи в контексті психологічного супроводу дітей з аутизмом.....158
Породько М.І. Методичні принципи проведення занять з розвитку психомоторики дітей з розладами аутистичного спектра.....162
Призванська Р. А. Вплив музичної терапії на корекційний розвиток аутичної дитини: теоретичний аспект.....166
Абрамова С.В. Психологічні аспекти підготовки тьюторів до роботи з дітьми із порушеннями розвитку.....170
Маруда О. Г. Основні підходи до прав людей з інтелектуальними порушеннями у міжнародних документах.....172
Кот К. С. Аутизм у дітей – проблема сьогодення.....176

життя в суспільстві; досвід контактів аутиста зі здоровими однолітками потрібно організувати дорослим, готуючи і здорову дитину до контактів з такими дітьми; вимоги фахівця до аутистичної дитини мають бути чіткими, зрозумілими та послідовними; розуміння мови у аутистичних дітей є утрудненням, тому і завдання, які ставить дорослий перед дитиною, повинні бути зрозумілими без інструкцій [3, с.57].

Проблематика аутизму, а також допомоги особам, які ним уражені, ще недостатньо вивчена. На жаль, у наш час такі діти не можуть бути повністю реабілітованими. Слід зазначити, що параметри індивідуального розвитку дітей із аутистичними порушеннями суттєво відрізняються в кожному конкретному випадку. Корекція таких осіб у питаннях соціалізації, мовленнєвого розвитку та вербальної комунікації досягає успіхів. Це має велике значення для розвитку соціальних навичок і формування відносно незалежності осіб. Щодо інтелектуальної сфери діяльності, то успіхи поки що незначні.

Незважаючи на це, спеціальні умови проживання та корекція можуть дати поштовх до поліпшення подальшого розвитку аутистичної дитини. Досвід методистів у спеціальній педагогіці свідчить, що система неперервної психолого-педагогічної допомоги, яка охоплює всі етапи життя, забезпечує найкращі результати. Тому на майбутнє необхідні наукові дослідження, науково-методичне забезпечення та навчання таких спеціалістів у галузях спеціальної педагогіки та спеціальної психології, які будуть займатися індивідуальною траєкторією розвитку проблем інтеграції дітей з розладами аутистичного спектру у суспільство.

Список використаних джерел:

1. Освітньо-психологіяна інтеграція (інклюзія) дітей із аутизмом. Монографія / Укл. Шульженко Д.І. – Запоріжжя, 2018. – 444 с.
2. Островська К.О. Особливості габілітації дітей з аутизмом та їх родин / К. Островська, М. Химко, Ю. Кудрявцева. – Львів : «Тріада плюс», 2007. – 32с.
3. Островська К. Підтримане проживання неповносправних осіб у громаді / К. Островська, І. Островський. – Львів : «Тріада плюс», 2016. – 108 с.

Кравець Н.П.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
психокорекційної педагогіки ФСЮ
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ МЕТОД НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ У РОБОТІ З УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Оволодіння учнями з інтелектуальними порушеннями інформації, що сприймається в процесі уроків та усвідомлення її смислу, зокрема на уроках літератури, відбувається завдяки застосуванню учителем різноманітних методів навчання. На застосування методів навчання на уроках словесності звернули увагу методисти минулого: В. Водовозов, В. Острогорський, В. Стоунін та ін.

В «Енциклопедії освіти», «Українському педагогічному словнику», «Дефектологічному словнику» методи навчання, які використовують у школі, розглядаються як взаємопов'язані способи діяльності учителя й учнів, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань

Відомий методист В. Голубков розглядає метод як «такий спосіб навчання, який вживається систематично і має великий вплив на значення спрямування педагогічної роботи» [1, с. 69]. Для українського методиста Є. Пасічника методи навчання літератури є способами взаємодії учителя й учнів, що спрямовані на розв'язання тих навчальних, освітніх і виховних завдань, які реалізуються на уроках [7, с. 62].

В роботі «Дидактика середньої школи» наголошується, що метод навчання передбачає взаємодію учителя й учня, в ході якої учитель організує діяльність учня над об'єктом вивчення, а в результаті цієї діяльності реалізується процес учіння, засвоєння учнем змісту твору [2, с. 187]. На корекційне значення методів навчання на уроках літератури для учнів з інтелектуальними порушеннями звернули увагу в своїх роботах українські вчені: Л. Вавіна, Н. Кравець, Н. Тарасенко, Т. Ульянова та ін.

У 70-х роках минулого століття М. Кудряшов розробив систему класифікації методів навчання літератури, виділивши чотири методи: евристичний, творчого читання, репродуктивний, дослідницький. Вказуючи на значення дослідницького методу, Кудряшов наголошував, що дослідницький метод за посилення евристичного елементу дає можливість підняти

індивідуальне сприймання до рівня колективного, яке стає зв'язуючою ланкою між індивідуальною і колективною рецепцією [5, с. 18]. Автор вказав на мету дослідницького методу, яка полягає в підготовці учнів до самостійного вивчення літературних творів, уміння оцінювати їхні ідейні та художні цінності, виробляти критерії їхньої оцінки, забезпечувати художній смак. Завдяки методу учитель не лише привчає учнів до самостійної творчої роботи, але й спонукає їх після закінчення школи успішно продовжувати самоосвіту, набути інтерес до читання художньої літератури, потребу в спілкуванні з мистецтвом. У процесі дослідницького методу учні вчаться застосовувати здобуті знання й уміння, проявляючи значно більше самостійності [5, с. 63].

Аналізуючи особливості дослідницького методу, М. Кудряшов виділив види діяльності, які застосовують в разі дослідницького методу: самостійний аналіз частини або епізоду твору, що вивчається; аналіз цілого твору, що не вивчався у класі; співставлення в тематичному, проблемно-ідейному, теоретико-літературному питаннях двох або декілька творів; співставлення та аналіз висловлених у критиці двох або декількох точок зору на твір; співставлення образу героя з обґрунтуванням власної думки; співставлення літературного твору з його екранізацією; оцінка живопису [5, с. 63-64].

Дослідницький метод не лише стимулює розумову активність учнів, прищеплює їм важливі уміння й навички, а й сприяє розвитку мислення, монологічного зв'язного мовлення, що досить важливо для учнів з інтелектуальними порушеннями. Метод призначений для навчання учнів самостійно аналізувати художній твір, ретельно його читати – вказував М. Кудряшов. Працюючи з дітьми з інтелектуальними порушеннями, є можливість завдяки стану пізнавальних психічних процесів у дітей, є можливість застосовувати лише окремі елементи методу – прийоми, завдяки чому робота з художнім твором набуває дослідницького характеру. Вченими виділено різні прийоми дослідницького методу: науковий пошук, самостійний аналіз, зіставлення, завдяки чому в роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями варто використовувати різноманітні прийоми методу: порівняння характеру героїв творів, порівняння ілюстрацій до творів із зображеним у творах, добір уривків з творів до ілюстрацій.

У роботі «Дидактика середньої школи» визначено сутність дослідницького методу як способу організації пошукової, творчої діяльності учнів з вирішення нових для них проблем та розкрито функції дослідницького методу, зокрема: забезпечення оволодіння методами наукового пізнання, формування рис творчої діяльності, є умовою формування інтересу, потреби

до творчої діяльності, дає повноцінні, усвідомлені, оперативно використовувані знання [2, с. 168].

Використовуючи дослідницький метод на уроках літератури для навчання учнів з інтелектуальними порушеннями варто пам'ятати, що вибір його залежить від суб'єктивних та об'єктивних факторів: врахування вікових, індивідуальних і типологічних особливостей учнів класу та специфіки навчального предмету (українська, російська література), завдань, які ставить учитель щодо застосування методів, бюджету часу, поєднання методів. «Мисленеві порушення в розумово відсталих проявляються насамперед у неможливості виконання ними простих проблемних завдань, що вимагає правильної організації читацької діяльності школярів, насамперед застосування доцільних методів на уроках літературного читання» [3, с. 48]. Вказана категорія учнів самостійно не може робити висновки про історико-літературну тематику, тому варто водночас застосовувати репродуктивний метод, пропонуючи їм «готові знання» у вигляді розповіді, бесіди, повідомлення [4].

Лише вивчивши зміст тексту твору, його аналізують, завдяки чому читання художнього твору викликає роботу уяви, увагу до слова, зацікавлює учнів, заохочує. Для цього використовуються різноманітні завдання, в процесі яких реалізуються методичні прийоми. Завдання для самостійної роботи учнів з інтелектуальними порушеннями різноманітні: фронтальні, групові, індивідуальні та розраховані залежно від віку, умов та стану пізнавальних можливостей дітей. Мета завдань: проаналізувати, як зображено характери героїв у досить важливі моменти їхнього життя, які моральні проблеми висвітлено в цих епізодах, як вони вирішуються автором.

Дослідницький метод є цінним щодо застосування його з метою навчання учнів самостійно аналізувати твір. Підготовкою до самостійного аналізу твору слугують навідні запитання, які пропонуються учням. Зокрема, працюючи з епізодом оповідання «Вірний» М. Чабанівського, учням пропонують наступні запитання:

- З якими почуттями звернувся Ігор до Тимка, коли побачив, що Тимко знухається з цуцика?
- Про що у хлопчиків зав'язалася розмова?
- Як, на думку Ігоря і Тимка, потрібно ставитися до тварин?
- Як різна думка про це проявляється у змісті оповідання, вчинках Ігоря і Тимка?
- Чому Ігор досяг свого бажання?

Важливо навчити учнів працювати з епізодом твору. Насамперед варто запропонувати проаналізувати такий епізод з твору, що вимагає співвідношення його з моральною позицією автора:

- Які моральні питання ставить перед читачем автор, показуючи ставлення Ігоря і Тимка до цуцика?

- Чому навчає нас ставлення бабусі й пані до дітей? (уривок «У панському саду» з повісті Марка Вовчка «Козачка».

- В чому автор (Марко Вовчок) погоджується зі своїми героями, а в чому проявляється незгода з ними? (Назар і Прокіп).

Щоб учні зрозуміли сутність проблем, які висвітлено у творі, учням пропонуються завдання дослідного характеру типу: Яку проблему висвітлює автор у своєму творі? В чому сила і слабкість позитивних героїв повістей Марка Вовчка «Козачка», «Інститутка»? Як ви розумієте сутність патріотизму?

Важливим методичним прийомом є співставлення творів художньої літератури, характерів образів героїв з іншими видами мистецтва, наприклад використання репродукцій картин відомих художників. Так допомагають учням зрозуміти сутність твору Т. Шевченка «Сон» репродукції картин А. Архипова «Поденщицы на чугунолитейном заводе» та М. Івасюка «Мати».

Отже, застосування дослідницького методу на уроках літератури у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями оптимізує засвоєння школярами змісту та смислу творів, що вивчаються або читаються з позакласного читання, забезпечить становлення школярів як активних читачів.

Список використаних джерел:

1. Голубков В. В. Методика преподавания литературы. – М.: Государственное педагогическое издание Министерства просвещения РСФСР, 1962. – 464 с.
2. Дидактика средней школы: некоторые проблемы современной дидактики / под ред. М. Н. Скаткина. М.: Просвещение, 1982. 319 с.
3. Кравець Н. П. Евристичний метод на уроках літературного читання у роботі з розумово відсталими учнями: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. – Ч.2. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006. 2012. – С. 139-148.
4. Кравець Н. П. Репродуктивний метод на уроках літературного читання у роботі з розумово відсталими учнями // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія 19. Вип. 24. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 145-153.

5. Кудряшев Н. И. Взаимосвязь методов обучения на уроках литературы: пособие для учителя. М.: Просвещение, 1981. – 190 с.

6. Кудряшев Н. И. Методы обучения в современной школе: сборник статей / Душина И. В., Иванова Р. Г., Капинос В. И. и др. / под ред. Н. И. Кудряшева. М.: Просвещение, 1983. – 192 с.

7. Пасічник Є. А. Українська література в школі. – К.: Рад. школа, 1983. – 318 с.

Кузьмінська Є.О.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри психокорекційної педагогіки

ФСЮ НПУ імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ОПАНУВАННЯ ГРАМОТИ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Засвоєння грамоти, як наголошували відомі лінгвісти та педагоги А.К.Аксьонова, А.М.Богущ, Г.П.Белякова, Н.С.Варенцова, Л.С.Вавіна, М.С.Вашуленко, В.В.Воронкова, С.Д.Дем'яненко, Л.Є.Журова, А.П.Іваненко, Л.В.Красильнікова, А.К.Маркова, Л.Н.Петрова, Т.В.Попова, Т.М.Савельєва, Н.Ф.Скрипченко, Ф.О.Сохін, Н.С.Старжинська, Е.І.Труве, Г.О.Тумакова, Н.М.Уфимцева, Ю.Н.Фаусек, Є.А.Федеравиченє, В.К.Цаава, Е.Е.Шуленко та інші, передбачає оволодіння певним відношенням до власного мовлення, системою операцій щодо його аналізу, зоровим і просторовим сприйманням та уявленням, достатньо розвинутою моторикою рук [2; 4].

Як зазначають М. Ф. Гнезділов, В. Г. Петрова, С. Я. Рубінштейн та інші, що причиною уповільненого формування мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями виступає загальне недорозвинення всієї психіки вцілому, яке призводить до значних змін і затримок у розумовому розвитку. Одним із безпосередніх наслідків цього є пізній розвиток фонематичного слуху [3; 5].

Слабкий розвиток фонематичного слуху, як наголошувала С. Я. Рубінштейн, призводить до заміни окремих звуків іншими і ускладнює звуковий аналіз слів. Внаслідок слабкості фонематичного аналізу діти з